

INVENTAREA MITULUI „BIRUINȚEI PUTERII SOVIETICE ÎN MOLDOVA” ÎN PROPAGANDA COMUNISTĂ DE LA CHIȘINĂU

Doctor în istorie, conferențiar universitar **Valentin BURLACU**
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

THE INVENTION OF THE MYTH „THE VICTORY OF SOVIET POWER IN MOLDOVA” IN THE COMMUNIST PROPAGANDA FROM CHISINAU

Summary. The article is devoted to the ideological myths created by the new regime, instated after 1940/1944 in MSSR, which had as main objective to justify the domination of Tsarist and then Soviet territory between the Prut and Nistru. The communist propaganda was concerned by directing such a scenario under which “Bessarabia invasion” of Romania royal would have been a first act of “aggression” taken from the outside on a territory of the Soviet Russia, where have already instated the power of “workers and peasants”. Thus act is justified “liberator” from 1940 as a “triumph of the historical truth” and “restoring of righteousness”. Also “Moldovan people” “was offered a celebration of Soviet origin who had to place it alongside other peoples of the Soviet Union, firstly the Russian people, who have made the “Great October”.

Keywords: ideology, revolution, historiography, occupancy, regime, the Bessarabian problem, falsification.

Rezumat. Articolul este consacrat miturilor ideologice create de regimul sovietic, instaurat după 1940/1944 în RSSM, care au avut drept obiectiv major să justifice dominația țaristă și apoi cea sovietică asupra teritoriului dintre Prut și Nistru. Propaganda comunistă era preocupată de regizarea unui astfel de scenariu, conform căruia „cotropirea Basarabiei” de România regală ar fi fost un prim act al „agresiunii” întreprinse din exterior asupra unui teritoriu al Rusiei Sovietice, unde deja se instalase puterea „muncitorilor și țăranilor”. Se justifica, astfel, actul „eliberator” din 1940 ca un „triumf al adevărului istoric” și „restabilire a dreptății”. De asemenea, „poporului moldovenesc” i se oferea o „sărbătoare” de sorginte sovietică care trebuia să-l plaseze alături de alte popoare ale Uniunii Sovietice care au înfăptuit „Marele Octombrie”, în primul rând, de poporul rus.

Cuvinte-cheie: ideologie, revoluție, istoriografie, ocupare, regim, problema basarabeană, falsificare.

O trăsătură fundamentală a regimului totalitar comunist este completa aservire a istoriei față de politică. Aceasta din urmă este transformată într-o unealtă propagandistică prin intermediul căreia partidul de guvernământ realizează socializarea și conducerea societății, motivează și influențează masele, legitimează puterea politică, face referiri indirecte la conflictele politice [17, p. 38-40].

Miturile ideologice, create de regimul instaurat după 1940/1944 în RSSM, au avut drept obiectiv major să justifice dominația țaristă și apoi cea sovietică asupra teritoriului dintre Prut și Nistru. În acest context, adeptii fostei istoriografii sovietice moldovenești își vedeau misiunea și comanda socială în „fundamentarea” teoriei despre cele două popoare est romanice distincte, falsificarea deliberată a „eliberării” în 1812 a Basarabiei de către Rusia, etalarea „prieteniei multisekulare”, nerecunoașterea actului Unirii din 27 martie 1918, culpabilizarea autorităților României, justificarea pretențiilor sovietice asupra Basarabiei din perioada interbelică și a celor două anexări din 1940 și 1944.

Astfel, valoarea politico-propagandistică a „tezei” privind apartenența Basarabiei la Rusia, anterioare „instaurării puterii sovietice”, și apoi la Rusia Sovietică, este evidentă. Ea reîntărea pretinsa legitimitate a regimului sovietic de o manieră acceptabilă din punctul de vedere ideologic și era o trimitere la anexarea țaristă din 1812 ca modalitate de eliberare de sub jugul turcesc.

Principalele evoluții istoriografice ale științei istorice moldovenești în perioada postbelică, ca „parte componentă a istoriografiei sovietice cu toate neajunsurile ce le-a avut, cu toate erorile ce le-a comis și, în măsură mai mică, cu toate realizările ei, încorsetate de sistemul totalitar” [26, p. 3], se refereau la aplicarea a patru mituri de bază: 1) mitul poporului moldovenesc; 2) mitul prieteniei popoarelor; 3) mitul formulei răului mai mic; 4) mitul instaurării puterii sovietice în ziua de Anul Nou al anului 1918 [17, p. 202-236].

„Problema basarabeană” și, implicit, semnificația și interesul pentru anul 1812, vor fi readuse în actualitate și s-au datorat atât evoluției situației internaționale

le, cât și preocupării majore a savanților din Occident pentru aceste chestiuni care, în ansamblu, erau favorabile demersului și mesajului promovate de autoritățile de la București [9, p. 296].

Această atenție din partea Occidentului a menținut interesul asupra problemei identității moldovenilor, a celor demografice, culturale și i-a forțat pe cercetătorii sovietici să prezinte explicații tot mai încălcite pentru diferențele dintre „limba moldovenească” și cea română, situația reală a moldovenilor sub toate aspectele [16, p. 115-117].

Tonul re izbucnirii disputelor în chestiunile legate de situația culturii naționale, în special a limbii materne, a fost dat de Congresul al III-lea al Uniunii Scriitorilor din RSSM care s-a desfășurat între 14-15 octombrie 1965, la Chișinău, și a avut un larg ecou în societate. Nici până la 1965, nici după aceea nu s-a mai vorbit atât de tranșant despre starea deplorabilă a limbii materne și despre efectele nefaste ale rusificării, despre necesitatea revenirii scrisului la alfabetul latin etc. [21, p. 78-79].

Pentru prima dată în istoria postbelică, cererile scriitorilor și savanților din RSSM au coincis, cel puțin parțial, cu abordările și aprecierile istoriografiei „burgheze” din Occident, dar și cu cele ale savanților și politicienilor din România socialistă care, înainte de 1965, începuseră procesul de revizuire a istoriei imperiale ruse și sovietice referitoare la românii din Basarabia și RSS Moldovenească [22, p. 55]. În cadrul acestui congres, mai mulți participanți au abordat o serie de probleme stringente de interes național, în special revenirea la alfabetul latin, necesitatea dezvoltării „limbii moldovenești”, perfecționarea manualelor, păstrarea monumentelor de cultură și altele, calificate de autoritățile comuniste de la Chișinău „intenționat naționaliste”, predominarea firmelor scrise numai în limba rusă. În discursuri se sublinia apartenența moldovenilor la națiunile de proveniență română, iar în unele cuvântări se sesizau sentimente filoromânești [25, p. 36].

Conștient de impactul discuțiilor din cadrul Congresului al III-lea al Uniunii Scriitorilor asupra opiniei publice din republică, I. Bodiul, prim-secretar al CC al PCM, devenit și „campionul” procesului de rusificare, va fi inițiatorul unei campanii acerbe împotriva „naționalismului local”, de intensificare a activității ideologico-propagandistice, de educare a populației republicii în spiritul „patriotismului sovietic” și al „internaționalismului proletar”, al „prieteniei popoarelor URSS”. În acest context, conducerea de partid din RSSM a elaborat și întreprins imediat o serie de acțiuni (ședințe, consfătuiri, întruniri, congrese, publicarea de articole etc.) în cadrul cărora erau condamnate

„tendențele nesănătoase” din viața societății, se trasau căile pentru depășirea lor și contracararea efectelor congresului scriitorilor [22, p. 46-53; 9, 297-299].

În primul rând, s-a manifestat plenar în această activitate Ivan Bodiul, care a abordat chestiunile respective, consecutiv, în modul următor: raportul „Ridicarea rolului școlii și societății în rezolvarea problemelor educației comuniste”, prezentat la 24 noiembrie 1965 în cadrul Congresului lucrătorilor învățământului public și reprezentanților obștinii consacrat problemelor educației copiilor [1]; articolul „Să se întărească și să înflorească prietenia popoarelor sovietice” (23-24 noiembrie 1965) [2]; raportul „Starea educării marxist-leniniste a oamenilor muncii din republică și măsurile pentru îmbunătățirea ei”, ținut la adunarea activului republican de partid din 22 decembrie 1965 [3]; rapoarte prezentate la Congresul al XII-lea al PCM (1 martie 1966) [4] și la Congresul al XXIII-lea al PCUS (2 aprilie 1966) [5] etc. În susținerea acestor eforturi mai menționăm articolul lui D. C. Cornovan, secretar al CC al PCM, responsabil de munca ideologică – „Mai sus nivelul educației internaționaliste a oamenilor muncii” [11] și raportul lui P. S. Darienco, ministrul culturii al RSSM, la Congresul I al oamenilor de cultură din Moldova din 9-10 februarie 1966 „Rolul lucrătorilor culturali în educația comunistă a oamenilor muncii” [12].

Deja o simplă enumerare a discursurilor oficiale și intervențiilor publicistice denotă consistența și orientarea activității ideologice și politicii culturale ce urmau a fi realizate.

În acest context, evenimentele din România, evoluția relațiilor internaționale și repercusiunea acestora asupra situației din RSS Moldovenească au condus la recunoașterea de către istoriografia națională a problemei Basarabiei ca una care a intrat în plină competiție. Numai faptul apariției „problemei teritoriale” pe agenda raporturilor bilaterale sovieto-române era deja un semnal al neacceptării de către conducerea de la București a statutului de vasal impus României după 1944 de URSS, iar abordarea acestei chestiuni din perspectiva adevărului istoric, în divergență cu optica adoptată de Kremlin, a avut, pe fondul general al acestor relații, efectul unei explozii, demolând cadrul de „fraternitate” de altădată [10, p. 252].

Disputele româno-sovietice în „problema Basarabiei” se amplifică în anii următori [16, p. 107]. În acest context, anul 1967 reprezintă unul din exemplele cele mai clare ale impactului relațiilor dintre cele două țări, ajunse la punctul lor minim, asupra istoriografiei și politicii culturale din RSSM. Pentru URSS, anul 1967 a fost marcat de pregătirile pentru omagierea jubileului de 50 de ani ai revoluției bolșevice, iar pentru con-

ducerea republicii – o ocazie ordinară pentru a „convinge” propriul popor și opinia publică internațională de „realizările grandioase” înregistrate în anii puterii sovietice.

Deja la 13 februarie 1967, în cadrul Plenarei ordinare a CC al PCM, I. Bodiul a prezentat raportul „Cu privire la pregătirile de semicentenarul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și sarcinile organizației de partid a republicii”, care, dincolo de spiritul mobilizator, conținea și o interpretare partinică a rolului acestui eveniment „epocal” în destinele „poporului moldovenesc”, expus, în mod special, într-un amplu compartiment chiar la începutul raportului, intitulat sugestiv: „Unele chestiuni ale mișcării revoluționare din Moldova, lupta oamenilor muncii pentru Puterea Sovietică și apărarea cuceririlor ei”.

Este semnificativ faptul că, pentru prima dată în disputele din perioada anilor 1965–1966–1967, în discursurile publice ale lui I. Bodiul și ale altor demnitari din republică, în mod direct se face referință la România regală, care, „sprijinită de statele imperialiste din Apus și cu ajutorul căpeteniilor organizației contrarevoluționare Sfatul Țării a început să ocupe Basarabia” [18].

Din acel moment, I. Bodiul nu mai ratează șansa de a-și manifesta în mod deschis, în termenii cei mai duri și negativi, atitudinea sa antiromânească.

În continuare, pornind de la situația creată, se trasează sarcinile stringente pentru toți actorii frontului ideologic: savanți, oameni de cultură, funcționari de partid și de stat, instituțiile culturale și de învățământ, edituri, mass-media etc. Obiectivele vizau: „o adâncă reflecție a problemelor adevăratei istorii a poporului moldovenesc”, a „eroiceii lui lupte duse pentru libertate socială și națională, a sfintei prietenii cu poporul rus, cu poporul ucrainean” și cu „celelalte popoare sovietice, a adevăratelor sale năzuințe și aspirații”, elaborarea cât mai rapidă a problemelor „formării și dezvoltării nației moldovenești, moștenirii istorice și culturale a poporului moldovenesc, „însemnătății progresiste a unirii Basarabiei cu Rusia în anul 1812”, pregătirea cât mai urgentă a unor „lucrări fundamentale despre lupta, pe care oamenii muncii din Moldova au dus-o în frunte cu bolșevicii pentru instaurarea puterii sovietice în ținut și pentru apărarea cuceririlor ei, pentru izgonirea ocupanților și eliberarea Basarabiei, despre curajul și eroismul organizației comuniste ilegale basarabene” [18].

Deși conceptul de „națiune moldovenească” nu întrunea niciuna dintre caracteristicile clasice, indispensabile națiunii, și era lipsit de bază politică, economică, socială, etnică, cultural-lingvistică, el fi preluat și folosit drept argument fundamental pentru a con-

testa legalitatea actului Unirii Basarabiei cu România din 27 martie 1918.

Pentru propaganda comunistă de la Chișinău, istoria este percepută mai mult decât un simplu trecut, ea constituie și un mijloc de legitimare a prezentului, a luptei pentru progresul social. În acest context, o atenție specială este acordată evenimentelor revoluționare din Rusia și Basarabia în anii 1917–1918.

Cu scopul de a legitima menținerea Basarabiei, la început în componența Rusiei Sovietice, iar mai apoi în cadrul URSS, „mitul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie” este transpus în teritoriu prin formula „biruința revoluției socialiste și a puterii sovietice în Moldova”. „Revoluția din Octombrie” reprezintă, în aprecierea lui I. Bodiul, un eveniment epocal care încununează consecințele „pozitive” ale „alipirii” ținutului la Rusia și a condus la emanciparea socială și națională a „poporului moldovenesc”. Unit în întreaga lui istorie prin „prietenia multiseculară” cu marele popor rus, „poporului moldovenesc” i s-a deschis acum drumul spre viitorul luminos, comunismul, pe care este hotărât să-l parcurgă alături de celelalte popoare ale „Patriei multinaționale”.

Potrivit acestui scenariu: „O cotitură radicală în destinele istorice ale norodului moldovenesc s-a produs în urma Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Ca și în alte regiuni ale țării, muncitorii și țăranii din Moldova s-au ridicat împotriva autocrației, au răsturnat puterea moșierilor și capitaliștilor și au instaurat, după Petrograd și Moscova..., Puterea Sovietică pe tot teritoriul ținutului. Aceasta a fost o mare cucerire a norodului și o mărturie a înaltei lui conștiințe revoluționare, coeziunii și năzuinței de a merge cu marele popor rus” [2].

Într-un alt discurs, Bodiul avansează și mai mult în elogierea calităților revoluționare „ale poporului moldovenesc”: „Poporul truditor al Moldovei a rămas credincios întotdeauna ideilor leniniste ale unității cu toate popoarele Rusiei, ideilor internaționalismului proletar. Înaltul sentiment de solidaritate de clasă, educat de Lenin, energia revoluționară a partidului bolșevic au determinat succesul luptei politice din Basarabia. În urma victoriei răscoalei la Petrograd a fost stabilită Puterea Sovietică pe tot teritoriul ținutului...” [19].

Aceste teze, într-o formă sau alta, sunt enunțate în 1967, anul semicentenarului revoluției bolșevice. În articolul „Octombrie și transformările sociale”, dedicat acestei aniversări, publicat și la Moscova, I. Bodiul accentuează: „Mișcarea revoluționară din Moldova a atins punctul culminant la sfârșitul anului 1917 – începutul anului 1918. Muncitorii și țăranii, împreună cu soldații revoluționari, strâns uniți în jurul bolșevicilor

și măturând din calea lor pe naționaliștii burghezi, au instaurat curând, după biruința Marelui Octombrie la Petrograd, Puterea Sovietică în toată Moldova. Octombrie a adus libertatea mult așteptată poporului moldovenesc, a pus bazele creării Statului Sovietic național” [6].

Într-un alt articol, apărut în legătură cu același eveniment, intitulat „Sub drapelul Marelui Octombrie”, sunt reiterate ideile respective: „O parte componentă indisolubilă a procesului revoluționar general, care a avut loc în întreaga Rusie, a fost revoluția proletară din Moldova. La sfârșitul anului 1917 – începutul anului 1918 ea a biruit pe întregul teritoriu al ținutului. Pentru întâia dată în istoria sa multiseculară, poporul moldovenesc a devenit cu adevărat stăpân pe soarta sa. În fața lui s-a deschis posibilitatea de a începe realizarea aspirațiilor sale seculare, construirea unei vieți luminoase și fericite” [7].

Este adevărat că bolșevicii au proclamat dreptul națiunilor din componența Rusiei țariste la autodeterminare, până la despărțire, însă acest drept, cu excepții singulare, n-a fost respectat și n-a fost recunoscut, inclusiv, în cazul românilor basarabeni. Unica formațiune statală, formată în Basarabia în perioada dată, a fost Republica Democratică Moldovenească, proclamată la 2 decembrie 1917 de Sfatul Țării, care nicidecum nu poate fi calificată drept „sovietică, socialistă”. Anume această republică își va proclama, la 24 ianuarie 1918, independența în hotarele Basarabiei istorice, ulterior, prin votul Sfatului Țării din 27 martie 1918, s-a unit cu România, act nerecunoscut și condamnat cu vehemență de regimul comunist și de istoriografia oficială pe tot parcursul existenței Uniunii Sovietice.

Scopul urmărit era de a discredita Sfatul Țării și a demonstra că poporul a fost împotriva actului din 27 martie 1918.

Un subiect arhiimportant în discursurile lui I. Bodiul, care s-a impus în contextul aprofundării disensiunilor sovieto-române pe „problema Basarabiei”, a fost nu numai cel „al biruinței și instaurării Puterii Sovietice în Moldova”, ci și al datei la care s-ar fi produs acest eveniment. La momentul când liderul de la Chișinău s-a implicat în disputa pe probleme de ordin istoric cu „oponenții” săi burghezi, cu oficialitățile și istoricii din România, în istoriografia sovietică moldovenească, deși se „demonstrase” că revoluția bolșevică ar fi biruit în ținut, nu exista o opinie unică despre ziua când a fost instaurată puterea sovietică [14, p. 78-86].

Astfel, istoricul N. V. Berezneakov afirma că puterea sovietică a fost instaurată în Moldova la 22 noiembrie 1917, pe cale pașnică, atunci când Sovietul muncitorilor și soldaților din Chișinău a adoptat rezoluția despre recunoașterea puterii Sovietului Comisarilor

Poporului de la Petrograd. Conform opiniei altor istorici, „revoluția socialistă” a biruit în Moldova la sfârșitul anului 1917 – în primele zile ale lunii ianuarie 1918 (după N. A. Mohov – pe cale pașnică, iar după I. G. Dâkov, la 6 ianuarie 1918, drept rezultat al luptei armate [14, p. 79-80]. Ulterior, s-a acceptat și s-a generalizat drept dată a instaurării puterii sovietice la Chișinău ultimele zile ale lunii decembrie 1917 – primele zile ale lunii ianuarie 1918 [13, p. 45-46].

Din aceste considerente, inițial în textele lui Bodiul se făcea uz de fraza „la sfârșitul anului 1917 – începutul anului 1918”. Dincolo de aspectul pur „științific”, care nu valora nimic în virtutea adevărului istoric, stabilirea limitelor cronologice ale acestui eveniment avea, în cazul RSSM, mai întâi de toate, o conotație politico-ideologică.

Propaganda comunistă era interesată de regizarea unui astfel de scenariu conform căruia „cotropirea Basarabiei” de către România regală ar fi fost un prim act al „agresiunii” întreprinse din exterior asupra unui teritoriu al Rusiei Sovietice, unde deja se instaurase puterea „muncitorilor și țăranilor”. Se justifica, astfel, actul „eliberator” din 1940 ca un „triumf al adevărului istoric” și de „restabilire a dreptății”. De asemenea, „poporului moldovenesc” i se oferea o „sărbătoare” de sorginte sovietică care trebuia să-l plaseze alături de alte popoare ale Uniunii Sovietice care au înfăptuit „Marele Octombrie”, în primul rând, de poporul rus, [9, p. 301].

Discuțiile istoricilor referitor la data „biruinței Puterii Sovietice” în Moldova au durat mai mult de un deceniu, dar fără niciun rezultat. Însă cu ocazia sărbătoririi celor 50 de ani ai revoluției bolșevice, conducerea de partid din republică a cerut istoricilor să-și precizeze atitudinea. În consecință, deși nu exista niciun document istoric care ar permite să se tragă atare concluzie, s-a hotărât, că „biruința Puterii Sovietice” ar fi avut loc la 1 ianuarie 1918, stil vechi, sau 14 ianuarie, stil nou, 1918 [27, p. 7].

Acest eveniment a fost legiferat pentru prima dată într-un document de partid. Era un impact al tensionării relațiilor sovieto-române care coincidea cu aniversarea a 50-a a revoluției bolșevice. În Hotărârea CC al PCM „Cu privire la sărbătorirea jubileului de 50 de ani ai instaurării Puterii Sovietice în Moldova”, adoptată la începutul lunii decembrie 1967, se stabilea explicit: „Pe data de 14 ianuarie 1918 (1 ianuarie stil vechi) întreaga putere de stat de pe teritoriul Moldovei a trecut în mâinile Sovietelor. Forțele contrarevoluționare au fost zdrobite și paralizate. Această dată a intrat în istoria poporului moldovenesc ca ziua victoriei revoluției socialiste în ținut, revoluție care a pus capăt robiei, asupririi, exploatării crunte, ignoranței și lip-

sei de drepturi și care a deschis cale largă făuririi unei vieți noi”. Drept urmare, CC al PCM a hotărât: „de a marca la 14 ianuarie 1968 jubileul de 50 de ani ai instaurării Puterii Sovietice în Moldova ca unul dintre cele mai importante evenimente istorice în viața norodului moldovenesc” [15].

Astfel, la sfârșitul anului 1967 – începutul anului 1968, în RSSM pentru prima dată fusese omagiat pe larg, în mod oficial, un eveniment inventat, de sorginte sovietică, și anume: așa-zisa instaurare a puterii sovietice în Moldova, atribuindu-i-se acestuia o conotație specială. Proiectul comunist de „sărbătorire” a biruinței puterii sovietice în ținut și campania propagandistică de care este însoțit se înscriu în strategia de deznaționalizare a românilor de la Est de Prut. Mesajul antiromânesc este evident. Manifestările organizate de autoritățile comuniste de la Chișinău cu prilejul așa-numitei aniversări a 50-a de la biruința revoluției socialiste în ținut poartă un caracter propagandistic, fiind o campanie ordinară de îndoctrinare politică a populației. Prilejul este folosit la maximum de autorități pentru propagarea „moldovenismului” și exacerbarea antiromânismului. Mai mult, așa cum se remarcă, pe bună dreptate, „alegerea unei date anume – 14 ianuarie 1918 – permitea propagandiștilor republicani să organizeze festivități, iar mijloacele de comunicare în masă să imprime populației importanța acestor evenimente” [17, p. 302].

Data respectivă a fost oficializată definitiv la 14 ianuarie 1968, când la Chișinău a avut loc o adunare solemnă a reprezentanților organizațiilor de partid, sovietice și obștești din republică, dedicată celei de-a 50-a aniversări a stabilirii puterii sovietice în Moldova. Evenimentul se încadrează în șirul măsurilor consacrate aniversării a 50-a a biruinței revoluției bolșevice și „marșului triumfal al Puterii Sovietice”, precum și contracarării acțiunilor desfășurate de conducerea de la București.

În discursul introductiv, prezentat cu acest prilej, I. Bodiul declara sus și tare că în Moldova ar fi învins revoluția socialistă într-o luptă crâncenă cu contrarevoluția și cu naționaliștii moldoveni care tindeau să se mențină la putere, specificând: „Folosind situația revoluționară ce s-a creat în Rusia, măturând din drumul său pe naționaliștii burghezi și pe alți reacționari, muncitorii și țărani din Moldova, în alianță cu soldații revoluționari, sub conducerea bolșevicilor, au stabilit, la 14 ianuarie 1918, Puterea Sovietică pe întregul teritoriu al ținutului. Astăzi fericitul norod moldovenesc marchează cu bucurie și solemnitate jubileul de 50 de ani al acestei date, care a intrat în istorie ca zi a biruinței revoluției socialiste în Moldova” [20].

Referitor la impactul acestui fals asupra istoriogra-

fiei sovietice moldovenești, istoricul I. Țurcanu concluzionează: „De atunci încoace, această dată a intrat în mod obligatoriu în toate lucrările istorice referitoare la acest fenomen, inclusiv în studiile considerate pe atunci de sinteză și în manuale. Documentele istorice, în orice caz tot ceea ce pretindea a fi ca atare, au fost selectate și croite după acest calapod” [28, p. 72-73].

Cu referință la astfel de falsuri, M. Bruhis a demonstrat, în baza mai multor documente, că „puterea sovietică nu a fost instaurată în Basarabia nici în decembrie 1917 și nici în ianuarie 1918” și, că: „până la mijlocul anului 1940, Basarabia nu a fost niciodată „un pământ sovietic” [8, p. 192-193]. După cum afirmă și istoricul Gh. Negru: „chiar dacă ar fi biruit în ianuarie 1918 (ori și mai înainte, după cum subliniau, în anii '40-'50, unii istorici din RSSM) Puterea Sovietică, ea nu ar fi avut, în cele câteva zile cât ar fi durat, nici cea mai mică influență asupra dezvoltării naționale a moldovenilor” [23, p. 87].

Totuși, o atare stabilire a datei era necesară pentru a construi un proiect politic care să justifice pretențiile teritoriale, capabil să contribuie și să legitimizeze reîncorporarea Basarabiei în cadrul URSS într-o eventuală perspectivă.

În acest context, istoricul W. P. Meurs, referindu-se la miturile elaborate de istoriografia sovietică moldovenească, remarcă: „Un alt mit inventat de istoricii sovietici pentru Republica Moldova a fost cel al instalării puterii în Basarabia la 14 ianuarie 1918. Istoricii sovietici admit arbitrariul acestei date exacte, precum și că în două săptămâni armatele române i-au zdrobit pe bolșevici, reinstalând vechiul regim. Totuși, instalarea puterii sovietice în Basarabia este un eveniment politic venerat, cu o valoare legitimatoare pentru regimul comunist de la Chișinău: dacă puterea sovietică s-a instalat în ianuarie 1918, atunci anexarea din 1940 capătă proporțiile unei reinstalări a puterii sovietice; astfel legitimitatea regimului comunist nu este dependentă de evenimentele istorice dubioase din 1939-1940, ci de acelea din 1917-1918” [17, p. 176].

Pentru I. Bodiul, de altfel, ca și pentru întreaga istoriografie comunistă, manipularea faptului istoric reprezintă o necesitate ideologică primordială. În acest context, proiectul mitului „revoluției socialiste” și al „biruinței puterii sovietice în ținut” este elaborat astfel încât trecutul apare într-o lumină favorabilă pentru partidul comunist care, prin reprezentanții săi, este făptaș la toate evenimentele cruciale. Trecutul devine o componentă esențială a luptei partidului bolșevic pentru preluarea puterii de stat, care este în mod obligatoriu forța conducătoare și îndrumătoare a acestui proces.

Scenariul procesului respectiv însumează toate

elementele obligatorii, clasice pentru desfășurarea lui: premise, conducători, forțe motrice, aliați etc. Astfel, succesul victoriei puterii sovietice în ținut ar fi fost determinat de conducerea din partea partidului bolșevic în frunte cu Lenin, ajutorul și influența din partea proletariatului rus de la Petrograd și Moscova, unde mai întâi a avut loc revoluția și mai apoi s-a extins la periferiile imperiului, solidaritatea și internaționalismul popoarelor Rusiei, coeziunea dintre clasa muncitoare ca avangardă și țărănimea săracă, drept aliat principal. „Prietenia”, „legăturile multisekulare” și mai apoi „internaționalismul popoarelor Rusiei” devin argumentele istorice și politice decisive ale succesului în lupta de clasă. Prin „trecutul glorios” comun, uniți în întreaga lor istorie multisekulă în lupta împotriva dușmanilor externi, ulterior sub conducerea partidului bolșevic, în lupta împotriva dușmanului intern comun – autocrația și pentru apărarea „Patriei socialiste”, se trasa „viitorul radios” pentru aceste popoare, „construcția comunismului” care a început odată cu biruința „Marelui Octombrie”.

În discursurile ulterioare, ideile respective sunt dezvoltate și capătă noi dimensiuni, în pofida adevărului istoric. Strategia propagandei comuniste, în discursurile lui I. Bodiul, pentru definirea caracterului și conținutului mișcării revoluționare din ținut, se întemeiază pe presupusul fapt că poporul moldovean, animat de spiritul frăției și internaționalismului, sub conducerea partidului bolșevic, și-a unit forțele cu marele popor rus și cu popoarele conlocuitoare în lupta pentru scuturarea jugului asupririi naționale și sociale din partea țarismului [15].

Ideile solidarității de clasă, prieteniei popoarelor, rolului partidului bolșevic în frunte cu Lenin, sunt caracteristice și altor rapoarte prezentate cu diferite ocazii: „Cot la cot cu proletarii ruși și ucrainenii oamenii muncii din Moldova au trecut prin vâltoarea celor trei revoluții. Lenin, partidul bolșevic, Marele Octombrie au deschis în fața lor calea spre libertate și fericire” [24].

Motivarea politico-ideologică și propagandistică a „biruinței revoluției socialiste” într-un scenariu clasic, inventat, este expusă în articolul din revista istorică de la Moscova, făcându-se uz și aici de formule, expresii și aprecieri din cele mai alambicate: „După revoluția din Februarie 1917, muncitorii și țărani din Moldova, urmând exemplul proletariatului din Petrograd și Moscova au creat Soviete de deputați ai muncitorilor, țăranilor și soldaților și sub conducerea partidului bolșevic s-au ridicat la luptă pentru lichidarea orânduirii burghezo-moșierești. Lupta revoluționară a proletariatului din Moldova era susținută activ de masele țărănești... Învingând rezistența dâră a reacției,

muncitorii și țărănimea truitoare din Moldova sub conducerea partidului bolșevic la sfârșitul anului 1917 – începutul lunii ianuarie 1918 au instaurat Puterea Sovietică în întregul ținut”. Conform acestui precept, România regală ar fi ocupat Basarabia.

Tentativele propagandei comuniste de manipulare și rescriere a istoriei aveau ca obiectiv să găsească o justificare logică a evoluției istorice prin care partidul comunist a inițiat și a condus lupta revoluționară, cucerind puterea de stat. Reevaluarea abilă a trecutului, prin prisma rolului conducător al partidului în lupta pentru biruința puterii sovietice în ținut, devine un instrument politic de legitimare a dreptului Uniunii Sovietice asupra Basarabiei care la momentul „ocupării” ei de România „burghezo-moșierească”, ar fi fost un teritoriu sovietic, unde ar fi învins revoluția socialistă.

BIBLIOGRAFIE

1. Bodiul I.I. Ridicarea rolului școlii și societății în rezolvarea problemelor educației comuniste. În: „Cultura”, din 28 noiembrie 1965.
2. Bodiul I.I. Să se întărească și să înflorească prietenia popoarelor sovietice. În: „Moldova Socialistă”, din 23, 24 noiembrie 1965. Comunistul Moldovei, nr. 11, 1965, p. 7-23.
3. Bodiul I.I. Starea educării marxist-leniniste a oamenilor muncii din republică și măsurile pentru îmbunătățirea ei. În: „Moldova Socialistă”, din 5 ianuarie 1966. „Cultura”, din 8 ianuarie 1966.
4. Bodiul I. I. Raport prezentat la Congresul al XII-lea al P.C.M. (1 martie 1966). În: „Moldova Socialistă”, din 2 martie 1966.
5. Bodiul I.I. Raport prezentat la Congresul al XXIII-lea al P.C.U.S. (2 aprilie 1966). În: „Moldova Socialistă”, din 3 aprilie 1966.
6. Bodiul I.I. Octombrie și transformările sociale. În: „Pravda”, din 5 octombrie 1967. „Moldova Socialistă”, din 6 octombrie 1967.
7. Bodiul I.I. Sub drapelul Marelui Octombrie. În: „Moldova Socialistă”, din 3 noiembrie 1967.
8. Bruhis M. Rusia, România, Basarabia (1812, 1918, 1924, 1940). Chișinău: Universitas, 1992. 362 p.
9. Burlacu V. Impactul relațiilor sovieto-române asupra politicii culturale din RSS Moldovenească. În: Tratatul de pace de la București din 1812. 200 de ani de la anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus. / Coord.: Musteață S. Chișinău: Pontos, 2012, 380 p.
10. Cojocaru Gh. E. „Dezghetul” lui Hrușciiov și problema Basarabiei. Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2014, 266 p.
11. Cornovan D. C. Mai sus nivelul educației internaționaliste a oamenilor muncii. În: „Moldova Socialistă”, din 19 decembrie 1965.
12. Darienco P. S. Rolul lucrătorilor culturali în educația comunistă a oamenilor muncii. În: „Moldova Socialistă”, din 12 februarie 1966. „Cultura”, din 12 februarie 1966.

13. Есауленко А. С., Гициу М. Победа социалистической революции в Молдавии. În: Историческая наука Советской Молдавии. Red. resp.: Царанов В. И. Кишинев: Штиинца, 1984, p. 45-46.
14. Гросул Я.С., Мохов Н.А. Историческая наука Молдавской СССР. Москва: Наука, 1970, с. 78-86.
15. Hotărârea CC al PCM „Cu privire la sărbătorirea jubileului de 50 de ani ai instaurării Puterii Sovietice în Moldova”. În: „Moldova Socialistă”, din 3 decembrie 1967.
16. King Charles. Moldovenii. România, Rusia și politica culturală. Chișinău: Arc, 2002, 460 p.
17. Meurs W. P. V. Chestiunea Basarabiei în istoriografia comunistă. Chișinău: Arc, 1996, 490 p.
18. „Moldova Socialistă”, din 16 februarie 1967. „Cultura”, din 18 februarie 1967.
19. „Moldova Socialistă”, din 7 septembrie 1967. „Cultura”, din 9 septembrie 1967.
20. „Moldova Socialistă”, din 16 ianuarie 1968.
21. Negru E. Congresul III al Uniunii Scriitorilor din RSSM și campania autorităților împotriva intelectualilor. În: Destin Românesc, 2011, nr. 2, p. 78-79.
22. Idem. În: Destin Românesc, 2011, nr. 3, p. 55.
23. Negru Gh. Crearea conceptului „națiunii burgheze” și „socialiste moldovenești” în istoriografia sovietică: În: Revista de Istorie a Moldovei, 1998, nr. 1-2, p. 72-73, 83.
24. „Pravda”, din 28 iunie 1970. „Moldova Socialistă”, din 30 iunie 1970.
25. Stăvilă V. Evoluția componenței naționale a elitei politico-economice a R.S.S.M. (1940-1991). În: Revista de Istorie a Moldovei, 1996, nr. 4, p. 36.
26. Țaranu A. M. Istoriografia națională – imperativ al timpului. În: Revistă de istorie a Moldovei, 1992, nr. 1, p. 3.
27. Țurcanu I. Istoriografia din Moldova Sovietică între știință și propagandă. În: Revista de Istorie a Moldovei, 1994, nr. 3-4, p. 7.
28. Țurcanu I. Istoricitatea istoriografiei. Observații asupra scrisului istoric basarabean. Chișinău: Arc, 2004, p. 72-73.

Ion Moraru. *Tatăl lui Guguță de Sp. Vangheli*. Hârtie, creion moale, 1999